

Alenka Jovanovski: Od ranljivosti k rahlosti: najdaljši korak

Petra Koršič

kot daljna zvezda zasije

gostodlaka in golokoža
iz prahu speta skupaj
zbrušena do leska
v kapilarast diamant
razpenja se in guba
valovi
prek površine potujejo
in jo kodrajo
nese jih
nikoli ne vidimo vetrov
od kod pihajo vzroki
samo valovi so
to čutimo
ne znamo jih zadržat
preprečit da ne bi bili
hkrati ne vidimo skozi
use to omrežje kapilar
ki dovajajo hrano
ponižno in v radosti
podplačane delavke
budne ko spimo
koreninice ki pojejo
pesmi svobode
iz zakonov izločene
si nazaj jemljejo pravico
skupaj s črički in mačjo meto
brstijo
v vseh nepreglednih glasovih in
barvah
zakaj me ne slišiš
tule za svojim slepim ekranom
primakni uho čisto k sebi
koža sem
a čutiš
zdaj dopusti
da te poljubim
in ti povem

Alenka Jovanovski piše pesmi, se odziva na tiste prebrane pesmi, ki jo nagovorijo, ter prevaja iz italijanščine in angleščine. Objavila je monografijo *Temni gen: mistično skozi prizmo estetskega izkustva* (2001) ter pesniške zbirke *Hlače za Džija* (2012), *Tisoč osemdeset stopinj* (2018) in *Teater iz papirja* (2023). Za svoje delo je prejela Stritarjevo nagrado za mlado kritičarko 2004 in Veronikino nagrado 2019. Vabljeni k branju.

Alenka, po službovanju na fakulteti (na ljubljanski komparativistiki in novogoriški slovenistiki) si svoje izobraževanje izpopolnila na področju samozavedanja. K zdravljenju planeta Zemlja ne prispevaš le s poezijo in mislijo o njej, temveč tudi z opolnomočenjem ljudi. Trenutno volontiraš na Obali, da bi pomagala mladim. Zakaj si sprejela ta izziv in čemu biti glasnica zavedanja? Tvoji verzi pravijo: »ubija laž telo«, »bolezen sproži, kdor tuje meso pretvori v zlato«, »strada, kdor zmore zdraviti«.

Hvala za to vprašanje in za tenkočutno branje verzov; običajno ljudje teh verzov niso opazili. Zavedanje je po eni strani odstiranje tančic, zaradi katerih nečesa v sebi nočemo ali ne moremo videti. Po drugi strani je to vstopanje v stik s »sabo«, ki pa ni nekaj trdnega in konstruiranega, ampak neslutena globina

zgolj-biti. Proces zavedanja je povezan z resnico, ki ji pravim univerzalna naravna resnica. Gre za nekaj, kar je v popolnem neskladju s postmoderno doktrino o resnici, da resnice ni in da je karkoli res. Če to dobro opisuje naše individualno, časovno, situacijsko in prostorsko opredeljene resničnosti (tudi znanost), pa je univerzalna naravna resnica veljavna za vsa bitja, ne glede na njihove interese, nežne ali uničevalne. Takšna resnica nima nobenega religijskega predznaka. Zastirati jo vodi v boleznin psihe, telesa, odnosov, družbe. Biti v stiku z njo je zdravljenje, a kot da je prav za to v svetu zelo malo prostora. Ob resnici razpade mnogo naših pomembnosti in trdnosti, ki jih potrebujemo zaradi strahu pred njo.

Že leta 2004 si prejela Stritarjevo nagrado za mlado kritičarko, poeziji si se še bolj predala po predavateljskem delu

in leta 2019 prejela Veronikino nagrado za pesniško zbirko *Tisoč osemdeset stopinj* (2018), ki je kot druga izšla po prvencu *Hlače za Džija* (2012). Kaj je zate poezija?

To pojmovanje se razvija in spreminja. Je pot do vseživga, je trenutek zajetosti z vseživim. Vseživno se oglašuje na različnih ravneh, kot razkrinkavanje lažnih spolskih ali družbenih norm ali izkoriščanja »drugih« (nenaših, neljudi), a tudi kot »to, kar je izven teh norm«, kot vitica drevesa. Poezijo dojemam kot pot iz ne-bitja v bit, ki zaobjema zelo raznolika človeška delovanja. Poezija ni v prvi vrsti usmerjena k izdelku (verz, hiša) ali k artiklu (pretvorbi izdelka v tržno blago). Povezana je s prinašanjem še neoblikovanega, neuvidenega v neko življenjsko in družbeno polje, tako da to polje potem bolje ali slabše deluje. Pesniki (romanopisci) so kot neke vrste think tank pred tridesetimi leti dali podstat za balkanske vojne. Meni osebno se poezija v širšem smislu kaže kot aktivna plat zavedanja. Da bi se razkrilo, kar že vseskozi je, mora poezija odlučiti zastirke in laži. Poezija ima možnost nekaj narediti s slepoto, da bi jo lahko pretvorila v lepoto.

Leta 2023 je sledila knjiga pesmi Teater iz papirja o Mojsterin Margareti oz. Margareti Mojsterin. Drobno gled v sodobno družbo in medčloveške odnose si naslonila na Bulgakovovo delo, presežna vrednost pa je v bralkinem uvidevanju padanja kulis potemkinove vasi. To izvemo prek pesmi mask, ki jih govorita/mislita bodisi margareta bodisi Mojster. Lahko bi rekli neka ženska in neki moški danes. Niti danes (oz. danes še toliko manj) nismo pripravljeni

na »lekcijo«, da bi bili resničnejši? Kakšen je bil sprejem knjige v Sloveniji?

Teater iz papirja je knjiga o ljubezni in o tem, kako jo izkoptati iz sebe sredi sveta navideznih ljubezni. Mojster in margareta (z malo pisana!) si kot da pišeta pisma. Morda sta se enkrat srečala, v osnovi pa sta samotneža, ki o istih stvareh govorita v različnih jezikih. Mojster obstaja bolj na ravni družbenih dejavnosti: je falirani aktivist, TV-gledalec, negodovalec, blaznež, odvisnik, stranka v birokratskem postopku, pridigar, klošar. Govori iz svojih ran, zatakne vanje in morda se mu nazadnje nekaj posveti. Morda. Margareta raste iz ognja, ki ji ga ni lahko vzdržati, postane čarovnica in zdravilka. Je v stiku z vseživim – povezava z nečloveškimi živalmi in rastlinami. To je bila knjiga, ki sem jo morala napisati, pa če se mi ves svet smeje. Dobila je štiri pozitivne kritike in krasno spremno besedo. Quentin Drouet je ustvaril originalno glasbo za 30 minut izbranih pesmi. Totalno subtilen človek in nadarjen skladatelj filmske glasbe. Že leta 2020 je pesmi s takrat pomajnkljivim

znanjem slovenščine doživeto improviziral na klavir. Edino izvedbo performansa sva imela decembra 2023 v Celju. Ljudje so bili ganjeni, nekateri so jokali.

Knjiga je izšla pri majhni in mladi založbi Animot iz Celja, ki jo vodita Anja Radaljac in Aljaž Krivec. Ker je danes neznosno težko objaviti svojo poezijo pri večjih založbah, me zanima, ali ni ta poteza nemara drža, izjava za javnost.

Ne, to ni bila drža ali izjava za javnost. Odločitev se je zgodila zaradi neliterarnih in literarnih razlogov. Ta dva urednika sta občutljiva za ravni bivanja, ki se pojavljajo v knjigi. Svoje delo sta odlično opravila in me opozarjala na simbolizacijo nečloveških živali v knjigi. Upošteva psihologijo likov, smo to linijo konsistentno izpeljali. Šlo je za preraščanje jezika nasilja, s katerim smo združeni, tudi prek literature, v ta svet.

Vrniva se k poeziji. Tvoj Teater (zbirka o odnosih, ženski, resničnostnem, krik) v prvem delu

uporabi groteskno-nadrealno tehniko, tudi paradoks. Vmes zasvetijo verzi z mehko: »z bosim srcem stopam skozi sneg«, »zložili so se mi vsi sistemi napuha«, »maternico uresničim / če ji izbirim prost-ost«, »hodi s sabo«. Drugi del, *Telesa*, govori o rojevanju še nerojenega, o času koreninjenja v srcu. Tretji del o kriku: »kdor pozabi svoj krik / pozabi svoje telo / povezavo z zemljo in soncem // glava pravi: bogata sem in zmožna jemati / krik pravi: bogat sem in zmožen dajati«. Suma knjige pa je v dvorstičnici: »od ranljivosti k rahlosti / najdaljši korak«. Povej nam nekaj o vsem tem in o rahlosti (duše), ki je osrednja tema nove knjige.

V novi knjigi spregovarjajo različne duše, recimo riž ali dojenček. Duša je najbolj prepovedana, najbolj se ji posmehujemo, kot družba pozabljamo jezik duše in se duši posmehujemo. Aristotelov traktat O duši je Agamben v delu Uporaba teles označil za začetek biopolitike (organizacije sveta iz biosa oz. racionalnosti izbranega dela človeštva). Ta iz »našega sveta« izloča druge in drugačne, deluje pa tudi na živčevje in psiho (prim. princip potlačitve in disociacije). Na vsem skupaj je argumentiran konstrukt oblasti, ki pa vsebuje tako laž kot (notranjo) vojno. Zanimalo me je izpostaviti območja prepletanja vseh različnih duš, človeških in nečloveških. Zanimal me je jezik krvnih žilic, korenin, hif: rahlost! Kako razkužiti nasilni jezik, ki obstaja v podpodju pristopa k sebi in svetu? Kako zasnovati nove pogoje ali načine bivanja, ki so v stiku z vseživim? Vse to me je gnalo in vznemirjalo pri delu.

ta potreba ustvarit nov jezik

ker s starim znamo
še preveč mojstrsko
uničevati
iz navade in dolgočasje
iz strahu in poslušnosti
morda celo iz užitka

kako torej zdajle
v sebe
napraviti vrtino,
it zadosti globoko
da bruhne
ognjena
studenčnica

zgodí se pesem brez papirja

ne mara laži
živi brez nuje
diha proti losiki
ne bi smela preživeti
taka kot je
brez potnih listov in bankoveev
raketirana
urejevalci se zelo potrudijo da ja ne bi
uredniki to uredijo in utrdijo
ona pa preživi
pod ruševinami
iz korenin v pušči pije
iz solz ki so v zraku
kriči z glasom dojenčka
njen glas je popkovina
njen glas je hiša
informacija steče
kjer je prej bilo opustošenje
la scomparsa delle lucciole
se prižgejo telesca
in ritmično utripajo

*Nekaj mesecev, preden so ga umorili, je Pasolini napisal besedilo in 1. februarja 1975 v časopisu *Corriere della Sera* objavil članek *Il vuoto del potere in Italia*, ki je postumno izšel z naslovom *Članek o kresničkih*, kot del v t.i. *Gusarskih spisov*, gl. <https://www.corriere.it/speciali/pasolini/potere.html>

Butaj, vihar, naj ti razpoči lica!
Butaj, divjaj, izlijte se slapovi!
Žveplena strela, spolnjevalka kletev,
ki cepiš v treščice mogočne hraste,
ožgi mi belo glavo! In ti, grom,
tresni v oblo zemlje,
naravi stri orodja in semena.

William Shakespeare

Kralj Lear

Režiser Ivica Buljan

SLOVENSKO
NARODNO
GLEDALIŠČE
NOVA GORICA

Sezona 2024/25

Premiera
Četrtek, 10. 4.

Ponovitve
Petek, 11. 4.
Sobota, 12. 4.
Sreda, 16. 4.
Četrtek, 17. 4.
Petek, 18. 4.
20.00

V
VELIKI
QUER

05 335 22 47
Magajna@nng-ng.si
www.nng-ng.si